

Pluskwiaki różnoskrzydłe (Hemiptera: Heteroptera) masywu Czantorii Wielkiej (Beskid Śląski)*

MAŁGORZATA KĘDZIOR¹, JERZY A. LIS², ANDRZEJ WOLSKI³

*Centrum Studiów nad Bioróżnorodnością, Katedra Biosystematyki
Uniwersytet Opolski, ul. Oleska 22, 45-052 Opole*

e-mails: ¹kedziormalgorzata@gmail.com; ²cydnus@uni.opole.pl;

³andrzej.wolski@uni.opole.pl

Abstract. [*Terrestrial true-bugs (Hemiptera: Heteroptera) of the Czantoria Wielka massif (Silesian Beskid Mts.)*]. A list of 79 species of terrestrial true-bugs (Heteroptera) recorded from the Czantoria Wielka massif is presented. 77 species are noted for the first time from the study area, and *Adelphocoris ticinensis* (Meyer-Dur, 1843) is new to the Western Beskidy Mts.

Key words: Hemiptera, Heteroptera, faunistics, new records, Silesian Beskid Mts., Western Beskidy Mts., Poland.

Wstęp

Czantoria Wielka (995 m n. p. m.) to najwyższy szczyt pasma Czantorii Wielkiej, które wchodzi w skład Beskidu Śląskiego. Beskid Śląski jest najbardziej na zachód wysuniętą grupą górską Beskidu Zachodniego w granicach Polski, a jednocześnie, nie licząc Pogórza Śląskiego, najbardziej na zachód wysuniętym fragmentem polskich Karpat (Kondracki 2001).

*Publikacja częściowo oparta na wynikach badań uzyskanych w trakcie realizacji pracy magisterskiej M. Kędzior (promotor: prof. dr hab. J.A. Lis; opiekun techniczny: dr A. Wolski), której obrona odbyła się w 2012 roku w Katedrze Biosystematyki Uniwersytetu Opolskiego.

Na terenie Beskidu Śląskiego można wyróżnić dwa piętra klimatyczno-roślinne: podgórskie w dolinach i na niższych stokach oraz regla dolnego na wzniesieniach. Środowisko przyrodnicze jest tutaj zagrożone wskutek zanieczyszczenia powietrza przez przemysł okręgów ostrawsko-karwińskiego, rybnickiego i górnośląskiego. Około 45% powierzchni leśnej wykazuje uszkodzenia (Kondracki 2001).

Pierwotnie lasy zajmowały prawie całą powierzchnię Beskidu Śląskiego. Obecnie piętro pogórza do wysokości ok. 500 m n.p.m. zajmują uprawy polne i tereny zurbanizowane. Pozostały tylko niewielkie fragmenty łągów (lasy olszowo-jesionowe i jesionowo-wiązowe) oraz grądów (lasy lipowo-grabowe). W piętrze regla dolnego między 500-1000 m n.p.m. potencjalnym typem roślinności są buczyny z domieszką świerka, jodły i jaworu. Obecnie na siedliskach tych dominują świerczyny sztucznego pochodzenia (Sosna 1996).

Pomimo faktu, iż pluskwiaki różnoskrzydłe (Heteroptera) Beskidów były w przeszłości badane (patrz, np. Nowicki 1864; Łomnicki 1882, 1884; Stobiecki 1883, 1915; Smreczyński 1906, 1910a, 1910b, 1954; Strawiński 1936; Niemczyk 1963; B. Lis i in. 2002), to z terenów Czantorii Wielkiej podawano do tej pory tylko dwa gatunki reprezentujące tę grupę owadów, a mianowicie *Pentatoma rufipes* (L.) z rodziny Pentatomidae (Lis J.A. 1990) oraz *Kalama tricornis* (Schrank) z rodziny Tingidae (Lis B. 1996).

Metodyka i materiały

Materiał do badań gromadzony był przez pierwszą autorkę (MK) na obszarze masywu Czantorii Wielkiej od maja do września 2011 roku standardowymi metodami entomologicznymi. W sumie odłowiono 412 okazów, reprezentujących 77 gatunków z 14 rodzin. Materiał dowodowy został zdeponowany w kolekcji Heteroptera w Centrum Studiów nad Bioróżnorodnością Katedry Biosystematyki Uniwersytetu Opolskiego.

Wszystkie odłowione gatunki są nowymi dla Czantorii Wielkiej.

Wykaz gatunków

Anthocoridae

Anthocoris nemorum (Linnaeus, 1761) – 17 exx.

Berytidae

Berytinus crassipes (Herrich-Schaeffer, 1835) – 1 ex.

Coreidae

Coreus marginatus (Linnaeus, 1758) – 4 exx.

Cymidae

Cymus aurescens Distant, 1883 – 7 exx.

Cymus claviculus (Fallén, 1807) – 1 ex.

Geocoridae

Geocoris dispar (Waga, 1839) – 2 exx.

Lygaeidae

Kleidocerys resedae resedae (Panzer, 1797) – 12 exx.

Miridae

Adelphocoris lineolatus (Goeze, 1778) – 1 ex.

Adelphocoris quadripunctatus (Fabricius, 1794) – 13 exx.

Adelphocoris seticornis (Fabricius, 1794) – 1 ex.

Adelphocoris ticinensis (Meyer-Dür, 1843) – 2 exx.

Apolygus lucorum (Meyer-Dür, 1843) – 3 exx.

Atractotomus magnicornis (Fallén, 1807) – 2 exx.

Bryocoris pteridis (Fallén, 1807) – 12 exx.

Calocoris affinis (Herrich-Schaeffer, 1835) – 1 ex.

Capsus ater (Linnaeus, 1758) – 1 ex.

Compsidolon salicellum (Herrich-Schaeffer, 1841) – 1 ex.

Criocoris crassicornis (Hahn, 1834) – 1 ex.

Deraeocoris lutescens (Schilling, 1837) – 1 ex.

Deraeocoris ruber (Linnaeus, 1758) – 3 exx.

Dichroscytus intermedius Rauter, 1885 – 2 exx.

Dicyphus pallidus (Herrich-Schaeffer, 1836) – 1 ex.

Halticus apterus apterus (Linnaeus, 1758) – 1 ex.

Heterotoma planicornis (Pallas, 1772) – 1 ex.

Leptopterna dolabrata (Linnaeus, 1758) – 8 exx.

- Lopus decolor decolor* (Fallén , 1807) – 32 exx.
Lygocoris pabulinus (Linnaeus, 1761) – 10 exx.
Lygus pratensis (Linnaeus, 1758) – 19 exx.
Lygus rugulipennis Poppius, 1911 – 15 exx.
Lygus wagneri Remane, 1955 – 2 exx.
Macrotylus solitarius (Meyer-Dür, 1843) – 1 ex.
Mecomma ambulans ambulans (Fallén, 1807) – 3 exx.
Megalocoleus tanaceti (Fallén, 1807) – 1 ex.
Megaloceroea recticornis (Geoffroy, 1785) – 12 exx.
Monalocoris filicis (Linnaeus, 1758) – 13 exx.
Notostrira erratica (Linnaeus, 1758) – 4 exx.
Orthonotus rufifrons (Fallén, 1807) – 1 ex.
Orthops basalis (Costa, 1853) – 28 exx.
Orthops campestris (Linnaeus, 1758) – 1 ex.
Orthops kalmii (Linnaeus, 1758) – 1 ex.
Pantilius tunicatus (Fabricius, 1781) – 3 exx.
Phytocoris ulmi (Linnaeus, 1758) – 4 exx.
Phytocoris longipennis Flor, 1861 – 1 ex.
Pilophorus clavatus (Linnaeus, 1767) – 1 ex.
Pinalitus rubricatus (Fallén, 1807) – 1 ex.
Plagiognathus arbustorum arburostorum (Fabricius, 1794) – 14 exx.
Plagiognathus chrysanthemii (Wolff, 1804) – 31 exx.
Stenodema calcarata (Fallén, 1807) – 13 exx.
Stenodema holsata (Fabricius, 1787) – 8 exx.
Stenodema leavigata (Linnaeus, 1758) – 1 ex.
Stenotus binotatus (Fabricius, 1794) – 28 exx.
Trigonotylus caelestialium (Kirkaldy, 1902) – 5 exx.

Nabidae

- Himacerus apterus* (Fabricius, 1798) – 1 ex.
Nabis limbatus Dahlbom, 1851 – 1 ex.
Nabis flavomarginatus Scholtz, 1847 – 3 exx.
Nabis brevis brevis Scholtz, 1847 – 1 ex .

Nabis rugosus (Linnaeus, 1758) – 1 ex.

Nabis pseudoferus pseudoferus Remane, 1949 – 2 exx.

Pentatomidae

Aelia acuminata (Linnaeus, 1758) – 2 exx.

Carpocoris fuscispinus (Boheman, 1850) – 1 ex.

Carpocoris purpureipennis (De Geer, 1773) – 3 exx.

Eurydema dominulus (Scopoli, 1763) – 1 ex.

Eurydema oleraceum (Linnaeus, 1758) – 1 ex.

Eysarcoris aeneus (Scopoli, 1763) – 3 exx.

Neotiglossa pusilla (Gmelin, 1790) – 1 ex.

Palomena prasina (Linnaeus, 1761) – 3 exx.

Picromerus bidens (Linnaeus, 1758) – 1 ex.

Pyrrhocoridae

Pyrrhocoris apterus (Linnaeus, 1758) – 2 exx.

Rhopalidae

Rhopalus parumpunctatus Schilling, 1829 – 3 exx.

Rhyparochromidae

Gastrodes abietum Bergroth, 1914 – 1 ex.

Rhyparochromus pini (Linnaeus, 1758) – 1 ex.

Scolopostethus thomsoni Reuter, 1875 – 3 exx.

Stygnocoris rusticus (Fallén, 1807) – 3 exx.

Stygnocoris pygmaeus (Sahlberg, 1848) – 4 exx.

Scutelleridae

Eurygaster testudinaria (Geoffroy, 1785) – 9 exx.

Tingidae

Derephysia foliacea foliacea (Fallén, 1807) – 1 ex.

Tingis pilosa Hummel, 1825 – 1 ex.

Przeгляд ciekawszych gatunków

Adelphocoris ticinensis (Meyer-Dür, 1843)

Podczas badań odłowiony w sierpniu na łące. Dotąd w Polsce na terenach górskich nie stwierdzono występowania tego gatunku. Wykazany tylko z Pomorza, Pojezierza Mazurskiego, Wyżyny Mazowieckiej, Podlasia, Górnego i Dolnego Śląska, Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej i Lubelskiej oraz Roztocza (Gorczyca i Wolski 2011). **Gatunek nowy dla fauny Beskidu Zachodniego.**

Tingis pilosa (Hummel, 1825)

Podczas badań złapano jeden okaz na łące (w sierpniu). Jest to gatunek rzadki, znany z kilku stanowisk rozrzuconych na terenie całego kraju: Pojezierzu Mazurskim, Podlasiu, Dolnym Śląsku, Górnym Śląsku, Górach Świętokrzyskich, Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej, Wyżynie Lubelskiej, Roztoczu i Beskidzie Zachodnim. W tej ostatniej krainie był wykazany do tej pory tylko z jednego stanowiska, mianowicie w Bieńkowicach (B. Lis 1996).

Macrotylus solitarius (Meyer-Dür, 1843)

Podczas badań odłowiony w sierpniu z *Poaceae*. W Polsce występuje rzadko, głównie w południowej, najczęściej górzystej części kraju. Podawany z nielicznych stanowisk na Wyżynie Lubelskiej, Dolnym Śląsku, w Sudetach Zachodnich, Beskidzie Zachodnim (gdzie znany był tylko z jednego stanowiska w Zawoji), Beskidzie Wschodnim, Bieszczadach oraz Pieninach (Gorczyca 2007).

Lygus wagneri Remane, 1955

Podczas badań okazy tego gatunku złapano dwukrotnie w zbiorowiskach łąkowych w lipcu i sierpniu. W Polsce wykazywany głównie z regionów górskich oraz wyżynnych, ale odławiany również na terenach nizinnych naszego kraju (Gorczyca i Wolski 2011).

Piśmiennictwo

G o r c z y c a J. (2007) A catalogue of plant bugs (Heteroptera: Miridae) of Poland. Part I. Subfamilies: Isometopinae, Deraeocorinae, Bryocorinae, Or-

- thotyliinae, Phylinae. *Catalogus Faunae Poloniae. 2 New series*. Natura optima dux Foundation, Warszawa, 216 ss.
- G o r c z y c a J., W o l s k i A. (2011) A catalogue of plant bugs (Heteroptera: Miridae) of Poland. Part II. Subfamily Mirinae. *Catalogus Faunae Poloniae. 3 New series*. Natura optima dux Foundation, Warszawa, 172 ss.
- K o n d r a c k i J. (2001) Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa, 441 ss.
- L i s B. (1996) Tingidae of Poland – a faunistic review (Hemiptera: Heteroptera). *Annals of the Upper Silesian Museum (Entomology)* **6-7**: 253-298.
- L i s B., M ą s i o r J., L i s J. A. (2002) Pluskwiaki różnoskrzydłe (Hemiptera: Heteroptera) Babiej Góry (Western Beskidy Mts). *Wiadomości Entomologiczne* **20**: 103-111.
- L i s J. A. (1990) Shield-bugs of Poland (Heteroptera, Pentatomoidea) – a faunistic review. Pentatomidae. *Annals of the Upper Silesian Museum (Entomology)* **1**: 5-102.
- Ł o m n i c k i M. (1882) Pluskwy różnoskrzydłe (Hemiptera – Heteroptera) znane dotychczas z Galicyi. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej PAU* **16**: 37-55.
- N i e m c z y k E. (1963) Heteroptera associated with apple orchards in the district of Nowy Sącz. *Ekologia Polska*, ser. A **11**: 295-300.
- N o w i c k i M. (1864) Przyczynek do owadniczej fauny Galicyi. *Rozprawy i Wiadomości Muzeum Dzieduszyckich* **1864**: 1-87.
- S m r e c z y ń s k i S. (1906) Zbiór pluskwiaków Prof. Dra Stanisława Zaręcznego. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej PAU* **40**: 1-26.
- S m r e c z y ń s k i S. (1910a) Pluskwiaki nowe dla fauny galicyjskiej, Wykaz II. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej PAU* **44**: 1-5.
- S m r e c z y ń s k i S. (1910b) Spis pluskwiaków zebranych w Gorcach w r. 1909. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej PAU* **44**: 109-118.
- S m r e c z y ń s k i S. (1954) Materiały do fauny pluskwiaków (Hemiptera) Polski. *Fragmenta faunistica* **7**: 1-146.
- S o s n a W. (1996) *Przez góry i przełęcze Beskidu Śląskiego*. Centrum Turystyki PTTK, Katowice, 51 ss.
- S t o b i e c k i S. (1883) Do fauny Babiej Góry. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej PAU* **17**: 1-85.

S t o b i e c k i S. (1915) Wykaz pluskwiaków (Rhynchota) zebranych w Galicyi Zachodniej Środkowej. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej PAU* **49**: 1-96.

S t r a w i ń s k i K. (1936) Badania nad fauną pluskwiaków drzew i krzewów w Polsce. *Rozprawy i Sprawozdania IBLP, ser. A* **17**: 1-216.
